

kvælstof og fosfor anslås til minimum 4 år. Den totale udbygning for Danmark anslås optimistisk til at vare 5-6 år, realistisk 6-8 år. Udbygningstakten vil bl.a. være betinget af tilstedeværelse af kvalificerede teknikere.

Der er antagelig også mulighed for at mindske forbruget af fosforforbindelser i industri og husholdning og dermed også for at mindske tilførslen af fosfat til rensningsanlæg. Denne mulighed har ikke været diskuteret på konferencen.

Landbrugets tilførsel af næringssalte til vandmiljøet stammer dels fra det såkaldte gårdbidrag, dels fra markbidraget. Med hensyn til gårdbidraget kan der forventes en hurtig virkning på nitratudvaskningen, forudsat at ulovlige udledninger fra møddinger m.v. afskaffes og opbevaringskapaciteten øges således, at udbringningen af husdyrgødningen kan ske på det tidspunkt af året, hvor udvaskningstabet er mindst.

Derimod vil en væsentlig nedsættelse af markbidraget kræve adskillige år og omfattende ændringer af dyrkningsmetoderne. De mest effektive metoder til reduktion af markbidraget vil være:

- Bedre udnyttelse af husdyrgødningen.
- Grønne marker så stor en del af året som muligt.
- Systematisk gødningsplanlægning og bedre spredningsteknik.
- Strukturudvikling (som følge af, at der stilles krav om et maksimalt antal husdyr pr. ha, naturarealer m.v.).

Disse metoder vil bidrage til at reducere behovet for brugen af handelsgødning. Alle former for foranstaltninger kan iværksættes umiddelbart, og nogle er allerede igangsat. Men der er forskel på, hvor lang tid der vil medgå til fuld udbygning. Dertil kommer, at ikke alle vil have øjeblikkelig virkning, hvorfor det vil være vanskeligt at angive en realistisk tidshorisont for maksimal effekt på miljøet.

Det fremgik klart, at den nuværende gødsning giver årsag til en betydelig udvaskning af nitrat. Nitratudvaskningen blev først og fremmest forårsaget af brug af husdyrgødning, dels på grund af uhenigtsmæssige udbringningstidspunkter og -metoder, dels på grund af overgødsning. Den uhenigtsmæssige udbringning gav også et væsentligt bidrag til ammoniakfordampning. Der er

tegn på en snæver sammenhæng mellem den voksende brug af husdyrgødning og forøgelsen af nitratindholdet i grundvandet. Det gælder især Vest- og Midtjylland. Anvendelse af handelsgødning kan i mindre omfang give årsag til nitratudvaskning.

Det er muligt, at igangværende undersøgelser over biogas kan åbne for nye muligheder med hensyn til brug af husdyrgødning.

Spørgsmål 5

Hvor lang tid vil det vare, før vi kan forvente væsentlige forbedringer af miljøkvaliteten, og hvordan vil de kunne registreres?

Miljøet er dels belastet af den løbende tilførsel af næringssalte, dels belastet af den igennem årene ophobede pulje af næringssalte.

Muligheden for at formindske næringssaltkoncentrationen ligger i en begrænsning af tilførslen. Selv om tilførslen af næringsstoffer til miljøet formindskes, vil der ikke umiddelbart kunne registreres en forbedring af kvaliteten alle steder i vandmiljøet. Det skyldes den allerede ophobede mængde (pulje) af næringssalte i jord- og vandmiljø. Fra jordens indhold af organiske stoffer frigives til stadighed kvælstof, som omdannes til nitrat og udvaskes til vandmiljøet. I vandmiljøet findes en pulje af fosfor i bundlaget.

Disse puljer gør, at det vil tage tid, før den ønskede forbedring af miljøkvaliteten vil kunne registreres.

Forbedring af miljøkvaliteten kan i visse tilfælde fremskyndes. I søer kan man således gribe ind for eksempel ved at fjerne det fosforrige bundslam.

På grund af den store uklarhed om tilførslernes størrelse er det usikkert, hvor stor en positiv virkning de hidtil overvejede indgreb vil have på iltforholdene i Kattegat m.v. Indgreb, der forbedrer vandmiljøet i vandløb, søer og kystnære områder vil dog under alle omstændigheder have en positiv effekt også i Kattegat.

Der er et udtalt behov for overvågning af miljøkvaliteter i de ikke-kystnære områder gennem oprettelse af geografisk korrekt placerede målestationer. Der skal sættes meget mærkbart på måling af effekten af de indgreb, der gennemføres. Det gælder såvel den umiddelbare effekt på udvaskningen m.v. af næringssalte, som effekten på recipientens